

SBURĂTORUL

REVISTĂ LITERARĂ ȘI ARTISTICĂ

IN ACEST NUMĂR:

<i>E. Lovinescu</i>	<i>Nemesis</i>
<i>D. Nanu</i>	<i>Fluviul</i>
<i>F. Aderca</i>	<i>Alina</i>
<i>Alexandru T. Stamatiad</i>	<i>Ertare</i>
<i>Alexandrina Scurtu</i>	<i>Pulsație</i>
<i>Virgiliu Moscovici</i>	<i>Excelsior</i>

CRONICI: *Mihail Iorgulescu*: Sfinxul de Hortensia Papadat Bengescu

= APARE = SĂMBĂTA =

A apărut :

E. LOVINESCU

„CRITICE“

VOL. I și II

EDIȚIA II

à Lei 8.—

EDITURA ALCALAY

SBURATORUL

REVISTA SĂPTĂMĂNALĂ LITERARĂ, ARTISTICĂ ȘI CULTURALĂ

BCU Cluj / COLABORATORI:

F. Aderca, Gh. Brăescu, Ion Buzdugan, Luca Ion Caragiale, Al. Cazaban, G. Cair, Gh. Cornea, Maria Cunțan, Ludovic Dauș, N. Davidescu, V. Demetrius, A. Dominic, Alexis V. Draculea, Victor Eftimiu, Elena Farago, Ion Săn-Giorgiu, Ion Al. George, Otilia Ghibu, I. Gorun, G. Gregorian, M. Iorgulescu, Ignotus, D. Iov, E. Lovinescu, M. Lungeanu, N. Mihăescu-Nigrim, Virgiliu Moscovici, A. Moșoiu, Constanța Marino-Moscu, A. Mândru, Liviu Marian, Claudia Millian, Corneliu Moldovanu, G. Murnu, D. Nanu, C. Nariș, Ramiro Ortiz, Maria Pamfile, Hortensia Papadat-Bengescu, M. Pașcanu, I. Peltz, Ion Pillat, Al. Popescu-Telega, Dragoș Protopopescu, I. Petrovici, Al. Rally, L. Rebreanu, Eugen Relgis, Marcel N. Romanescu, G. Rotică, Al. Terziman, H. Sanielevici, Alexandrina Scurtu, F. Șirato, G. Silviu, Barbu Solacolu, Al. T. Stamatiađ, G. Străbulat, Caton Theodorian, A. Toma, Ada Umbră, T. Vianu, I. C. Vissarion.

ABONAMENTE :

UN AN . . . . . LEI 50 = ȘASE LUNI . . . . . LEI 30

Pentru învățători, profesori și studenți

UN AN . . . . . LEI 40

PREȚUL UNUI EXEMPLAR 1 LEU

SBURATORUL se găsește de vânzare la toate librăriile și chioșcurile de ziare din România Mare

Abonamentele se primesc la Librăria Alcalay & Co. și la administrația revistei.

Administrația : Strada Sărindar No. 14

— BUCUREȘTI —

Manuscrisele, corespondența și schimbul pe tot timpul verii se vor trimite pe adresa d-lui E. Lovinescu, la Fălticeni.

SBURĂTORUL

REVISTA LITERARĂ, ARTISTICĂ ȘI CULTURALĂ

Director: E. LOVINESCU

NEMESIS ¹⁾

Scepticii vor zice: România Mare e opera întâmplării. Un concurs, o coincidență de împrejurări — și nimic mai mult*.

Scepticii, orfanii de suflet, sunt acei cari măsoară fenomenele vieții cu lupa, cu compasul. Văd numai la suprafață, cu ochii trupești, și nimic deasupra și dincolo de ochii lor. Sunt milogii și orbeții pe cari îi duce toiagul dibuitor, sobolii ce horhăe innădușiți în hrubele lor nop-toase, cobile ce cobesc în noaptea lor neinstelată și nu așteaptă și nu străvăd răsăritul luminii.

Ei viețuiesc vegetând ca broaștele sub țeasta lor, și golul ce cască înlăuntrul lor îi spământă și nu-și rotesc privirea unditoare nici înapoi și nici în cuprinsul lumii.

Nu; România Mare, isbândirea celui mai sfânt și mai mândru vis pe care 'l trăim noi cei fericiți în clipele de azi, nu este urzitura întâmplării, a unui concurs și a unei coincidențe de împrejurări. România mare e răzbaterea voinței noastre colective, e biruința virtuților și darurilor cu care din fire, îi înzestrat poporul român, încoronarea dreaptă a trudelor și războirilor crâncene și uriașe seculare ce le duce el necurmat și fără preget pentru a-și întregi ființa răslețită, pentru a-și lua moștenirea străbună înstră-înată, pentru a-și îndeplini înalta menire, pentru care el a fost ursit, între popoarele vrednice de acest nume.

România mare e piramida ridicată din voitele jertfe ale neamului, clădită din sute de mii de trupuri, sfințită din parte-i cu potop de suferinți, de lacrimi și de sânge.

România mare e fiica legiuită a dreptății dumne-

1) Cuvântare ținută la 6/24 Ian. 1920 la serbarea unirii tuturor Românilor de către societatea „Tinerimea Română“.

zești, a legilor neocolite ce cârmuesc ființa noastră din năuntru cași puterile din afară și impun ca năzuință universală, ca temelie și condiție de existență, armonia și lumina și echilibrul.

Astăzi, mai mult ca ori când, o putem spune fără ocol și cu strigăt din răputeri, în ciuda tuturor celor lipsiți de ideal și de credință, că e o dreptate, e o putere mai presus de om, care răsplătește și răzbună. O vădește biruința noastră asupra celor ce de veacuri ne uneltesc peirea, ne-o arată orbitor de luminos fericita încheiere a acestui război al unei lumi întregi.

Puterile Luminii și puterile Intunericului ca niciodată înarmate, oțelite și sporite la număr, s'au ciocnit între ele și au zguduît pământul, și spaima, răstriștea și moartea răspândeau umbrele lor pretutindeni. Niciodată privesc mai înflorătoare, năpastă mai cumplită nu întâmpinase omenirea, niciodată cumpănă mai mare nu amenințase bunurile ei cele mai scumpe. În zadar necrezătorii și orfanii de suflet se văetau și prooroceau a rele. Ostașii Luminii, surzi la cobirile și vaetele lor, statură stâncă de granit, de care s'au spart talazuriile Besnei. Și trâmbița lor a dat vestea biruinții în cele patru laturi ale globului, și toată suflarea a tresăltat de bucurie și a înălțat cântec de slavă și de binecuvântare uriașilor care s'au bătut și au căzut pentru cel mai mare și mai strălucit triumf al omenirii. Trăește dar *Nemesis*, trăește și birue, oricât de târzielnică, Dreptatea care cu braț de oțel răzbună pe cei buni și vrednici, doboară pe cei răi și cu porniri de fiară față de semenii lor.

Ridicați inimuri de preamărire, chiuiți și rândeți în hohot de veselie și mulțumire, vă umpleți plămânii cu aerul curățit de molime, sorbiți din lumina vieții. Trăește și birue Dreptatea!

Orbii se mai pot îndoi, cei slabi de minte și cei fără inimă mai pot sta nesimțitori înaintea minunilor săvârșite de oameni, înfăptuite de forțele instinctive ale naturii.

Soarele e martor și dovada izbândeii supreme a ordinei și armoniei în univers; unirea Românilor cu biruința soților noștri de arme întemeiază din noi pe pământ credința în puterea triumfătoare a virtuții și a binelui, și în-

sutește tăriă noastră făptuitoare și ne întraripează mințea, ne înalță în slavă sufletul și ne dă avântul cel mai puternic în lupta înțeleștă de veacuri pentru izbândirea marilor idealuri de dreptate și îmblânzire, de dragoste și desăvârșire, de echilibru și armonie, după care însetoșează și ard deopotrivă fii pământului.

G. MURNU

FLUVIUL¹⁾

*Sous l'être universel
Voir l'éternel symbole*

V. HUGO

La umbră zămislit,
 În augustul pânțece de lut,
 El și-a sorbit unduitoarea lui ființă,
 De la isvorul cel necunoscut
 Al tainei celei mari.
 E fiul munților sterili și-al lucitorilor ghețari.
 Bătrâne stânci pleșuve, gânditoare,
 L'adapă din cristalul lor filtrat
 Prin peșteri pic cu pic,
 În leagănul întunecat.
 Apoi asemeni unor mame iubitoare
 Cu ochii țintă 'n fața clipelor mai grele,
 L'ascultă gângurînd prin petricele:
 Cu drag în urma undelor privesc,
 Cum limpezi se resfiră, ocolesc,
 Și es scânteetoare,
 În străvezia liniște-a nămiezii,
 Prin radioasa nevinovăție a zăpezii...
 Așa s'adună, crește din mister,
 Curat, — de curăția gheței, lângă cer.
 Dar iată-l fremătând nerăbdător
 Să cucerească spațiul! Din coasta 'naltă
 El rupe prăvălind mistuitor

¹⁾ Adaptare din A. Samain

In valuri spumegate la olaltă,
 Colţi, trunchiuri, rădăcini de ulmi...
 In urmă alb de spumă cade
 Cu vuet de pe culmi.
 Şi pânza-i în prăpăstii fumegând,
 Din stânci în stânci
 Se sfărâmă 'n cascade
 De lumină.

Ci 'ntundul văilor adânci
 Mânia lui se stinge potolită,
 Respiră în câmpia netezită...
 Spre orizonuri largi şi depărtate

    Il vezi

Plimbându-şi calmul apei resfirate
 Prin ţarine cărămizii, printre livezi,
 Imbrăţisează-al brazdelor belşug
 Şi curge 'ncet, cum boii trag în jug
 La carele ce trec împovărate.
 Şi vara râde 'n lunci şi fructe cad.
 Ici, colo, turmele s'adapă'n vad
 Şi fluviul trece lin pe lângă sate
 Pe lângă burguri vechi., Câte palate
 Nu-şi oglindesc pe undele 'n fiori
 Fantoma tremurată a turlelor prin veacuri!
 Şerpuitor întârzie sub arcuri
 Şi-o jergie de spumă 'n floare
 Şi-a prins de mantia lui sură, 'n cingătoare.

Dar uri străbune 'ntrînsul nu s'au stins.
 Şi-adesse ori, când iarna l'a învins,
 Ca pe un taur prins de coarne 'ngenuchiat, —
 Cum stă în vadu-i ţintuit şi nemişcat,
 De odată se ridică şi se umflă.
 Cu sguduiră puternice de umăr,
 El crapă ghiţa 'n blocuri fără număr,
 Asvârle poduri, surpă 'n drum pământul,
 S'apropie ca flacăra, ca vântul!
 Mâniile flagelelor de sus
 În uriaşu-i suflet i s'au pus.

Pe țarm, mulțimile înspăimântate,
 Ascultă 'n noapte apele-i turbate,
 Până 'ntr'o zi, când leul împăcat
 Și obosit de pustiiri, — se 'ntoarnă
 Cu pașii grei și liniștiți, să doarmă
 În vadul lui ; lin legănat, de valuri,
 În visul leneșelor dupăprânzuri
 Ce tremură pe maluri,
 Ațipește.....

Dar albia lui crește : undele-i poruncitoare,
 Sorb lacom riurile mici, datoare,
 Și mai sporit în valuri, — ca un rege
 Biruitor, către cetăți se 'ndreaptă.
 La un ocol, orgoliu-i se deșteaptă
 Căci a privit în urmă-i cum scântee
 Prin lanuri roditoare, — înflorită,
 Enorma-i mantie cu insule stropită....
 Și mândru, în triumf de curcubee,
 Înaintează spre cetate, University Library Cluj
 Și intră, plin de maestate
 Sub vechiul arc,
 Ca un bătrân și glorios monarc !

Orașu 'ntinde brațele-i de oheiuri
 Să 'ntâmpine pe oaspele-i măreț
 Ce printre parăpetele de steiuri
 S'apropie... Palatele străvechi
 Zidite 'n vremi, de depărtate neamuri,
 Apar grăbite 'n calea lui să-i iasă
 Și câte-un stor ridică pe la geamuri.
 Să-l vadă mai de sus, de pe terasă.
 El vine 'n valuri nobile și 'ncete :
 Amurgurile 'n cale îi aruncă
 Potop de trandafiri și violete....
 E ora când pe punte visătorii
 Privesc în ape-ale luminii glorii.
 Dar noapea 'ncet încet, s'a turișat
 Și 'n valuri cenușii a'mprăștiat
 Secretele — ce nu le-adoarme somnul —
 Să le târască fluvjul, către Domnul.

Și zi și noapte, îl străbat vapoare,
 Căci el aduce terul, lemnul, grâu
 Grămezi de bogății ispititoare....
 Iar Dumnezeu — amenințând desfrăul —
 Bine-cuvântă apele-i regale

Cu brațe mari de 'nalte catedrale.
 Acum e fluviul sfânt, fecund, puternic.
 Prin imblânzirea omului cucernic,
 El curge ca un sânge hrănitor
 În inima unui întreg popor :
 Prin el trimite harul lui, Prea Sfântul !
 E orizontul tot mai larg, — Pământul
 Mndrindu-se de propriu copil,
 S'apleacă totuși, îi suride umil,
 Cu codri, câmpuri, vii, cu secerișuri,
 Cu vastele-i grădini în povârnișuri ;
 Căci vârsta i l'a 'ncununat cu 'nțelepciune ;
 El simte în vânt parfumuri de pășune
 Și plin de forță, de seninătate,
 Păstrează 'n mers, un ritm de zeitate.
 Biruitor peste zăgazuri și istorii
 Sub punți sonore curg cu el atâtea glorii,
 Tot mai adânc, mai de demult din somn trezite !
 Dar ce începe 'n zare să palpite ?
 Spre răsărit, străvede 'n fund, departe
 Un freamăt alb de văluri pe catarte.
 Și-atunci mai viu pătrunsă, unda-i clară
 Străfulgeră de pulberea stelară.
 Un vânt din orizonuri neștiute
 Li increțește pletele-i tăcute....

E Océanul ! Océanul ! Presimte 'n nări
 Mirezmele sărate de pe mări...
 Se tulbură... și 'ncetinează pasu-i iute
 Impedându-și valurile-i mute.
 A înțeles ! Acolo 'ndepărtare
 L'așteaptă cea din urmă încercare.
 Căci noaptea i-a gătit din valuri grele
 În molcoma undire ca o salbă

Un catafalc brodat cu spumă albă
 Și un lînțoliu semănat cu stele....

Și-atunci, involburându-și apele spre zio
 Măreț, mai larg el își revarsă svonul.
 Incet încet, se umple orizonul
 De murmurul unui profund adio.....
 Înlântuit de veșnică-i mireasă
 Transfigurat la sînul ei se lasă.
 Și liber, mântuit de jugul sortii
 El intră 'n paradisul calm al Morții!

D. NANU

ALINA

Când mă aflai în antret, Alina mă ajunse din urmă și 'mi spuse foarte ușor, deschizându-mi o ușă din dreapta, că poarta e încuiată din nou. În odaie mă oprii lângă ușă, în palton cum eram, și privii pe Alina în toată arătarea ei mică, liniștit și fără grabă, spre a prelungi... O luai în brațe și când mâinele ei fură după gâtul meu îmi umplui pumnii cu figura ei plină și goală.

Odaia Alinei?

O canapea mică în care patul scund de alamă, lucindu-ne în față obscen și cinic, pornea de la un colț până'n mijlocul odăii. O măsută de acajou, cu două statuete la extremități, se ridica la picioarele patului. Restul: mobilă de întrebuințare intimă a căror necesitate era mascată de o anumită artă a confortului.

Pe când îmi scoteam paltonul și'l aruncam pe un scaun, Alina povesti cu o bună înțelegere de camarad, cât i-a fost de greu să urnească de acasă pe mamă și pe prietenă care, oricum, i-a ajutat foarte mult. Răsplătii și eu silința, sărutându-i degetele.

Eram neliniștit, picioarele călcau nesigur, iar mâinile nu fuseseră nici odată mai puțin prinse; simțiam ochii topiți și toate facultățile își dăduseră ușile la perete... O furie, pe când Alina vorbea și eu priveam din lături, îmi strângea tâmpile — și așa fi luat-o în mâini s'o frâng ca pe un lucru care te chinue.

Teama de vulgar tempera firea și cu o liniște automată întârziam, prin preocupățiuni diverse și străine, marele cuvânt pe care în atmosfera fierbinte a odăii, îl țipa tăcut patul de alamă tăcie.

Priveam aiurea, cu atențiune prefăcută și ceream lămuriri asupra obiectelor ei. Era prea cald—am spus-o Alinei. La căpătâiul patului răsfoii cărțile și avui o inspirație divină căci vorbii foarte bine despre felul de a scrie al d-lui Paul Bourget. După care Alina îmi explică de ce tabloul de deasupra patului, reprezentând profilul ei, pare neisprăvit: Pictorul Giacomo Popescu îl lucrase din memorie. Inșă vre-o două peisagii cu garduri și case, îmi aduseră în minte ideea de multe ori concepută, că arta trebuie să fi având o valoare strict personală, întrucât tablourile în fața cărora rămasesem imun au fost lucrate sub un puternic flux de artă și au produs altora o emoțiune asemănătoare: bunăoară, portretul ratat al capului Alinei...

Repetai Alinei toate acestea, pe care ea le găsi drepte, Simții un pic de gelozie din pricina pictorului Giacomo. Alina rămase de data asta, gravă și mă sili să înțeleg, odată pentru totdeauna, că n'a iubit pe nimeni, iar eu sunt un ingrât...

Din pricina temperaturii foarte ridicate în care ne aflam, sentimentele se încheagă și se evaporă brusc în capu-mi.

Am răs îndată de neîncrederele mele, jignitoare la urma urmei, și luând fata de mijloc am privit amândoi glumind, figurile expuse într'un tablou unic de fotografii: printre alții pictorul Giacomo, cu o pipă artistă în colțul gurii, purta o barbă scurtă și frezată.

Dar iată-ne din nou în mijlocul odăii, amândoi, de data asta, fără nici o altă ocupațiune.

Desbrăcai ideea de ori ce decentă și cu intenție vădită și gest hotărât trăsese cu mine într'un scaun trupul mic al Alinei: capul îmi căzu greu și fierbinte pe sânu-i, iar aroma falsă de pudră destrăbălă atât de repede ceia ce mai rămăsese din simetria atitudinii mele că descheind cu degete înfrigurate câțiva nasturi rămăseși între mâinile mele cu Alina aproape goală...

Dar sunt trezit din prima pornire.

Imi dau seama că deșteptarea provine din arătarea ei bine pregătită în amănunte și în total, pentru o situație prevăzută și acum, iată, existentă.

Aceste grije cu privire la mină mă atinse în tot ce aveam mai lucid și lăudai brațele-i goale, cămășuța existând și neexistând în acelaș timp, de parcă ar fi fost din fir de paianjen țesută.

Alina tăcea răspândind la picioare un zâmbet de alintare.

Dar capul meu uită să mai cugete și să mai întrebe când pielea ei albă, de desubtul căreia se țesea o carne roză, trecu sub degetele mele, caldă, neștiutoare și feneșă.

A doua beție mă pândia...

Și zâmbind, deosebi prin desimea genelor aproape închise de viciu, capul cel mic în părul negru, dezordonat—gâtul scurt și plin—umerii fini a căror linie, printr'o curbă sub braț, îmbrățișă sâni cu picătura lor de sânge în vârf,—apoi perdeaua

subțire dar fermă a pântecului—și cele două coloane moi dar perfecte în rotunjimea pe care nu o altera greutatea corpului...

Stricai violent și dintr'o dată această clădire de forme și când pusei sarcina mea caldă alături, fata se zbătu scurt.

Mă aflai iar în picioare, adunând cioburile care alcătuiseră cugetu-mi... Alina în fața mea se întoarse dintr'un șold și zise domol, privind aiurea:

— Nu așa, dragă, se va cunoaște.

Și întorcându-mi spatele grasului, se aplecă, apoi cu gestul larg, trase fața patului și o chiti cu luare aminte.

Apoi, brațele fiind adunate pe figura roșie, mi se oferiră, răsturnate, toate acele grații cari ne domină și de care creerul are nevoie ca de o lovitură periodică de ciocan. Zadarnic încercai să trag iar peste luciditate, zabranicul de voluptate; nici o plantă agățătoare nu cresc în mine să prindă simțurile în rețeaua ei, făcându-le o singură pulsare în tâmpie. În van luptai să aduc viziuni și amintiri, spre a pune în valoare ceia ce aveam sub mână. Fără folos încercai să dau frumusețelor pe cari Alina le suporta pentru mine, atitudini penibile și amețitoare. Fără-mișcat zăceam de-a curmeziș, cu figura în perine, cugetând că trebuie să-mi sparg capul de pereți, de îndată ce voi putea face lucrul acesta.

Târziu, mâinile Alinei consolară fruntea omului nefericit,

Și atunci, lătingându-se fără intențiune, cu degete reci trupul în care sângele fierbinte întărise și subțiasse liniile, înțelesei câtă bogăție femenină aveam în stăpânire, și mi spusei că pe aci trebuie să vie țapul meu, rătăcit cine știe pe unde... O rugai pe Alina să umble. Alina, bună și caldă, se duse până la ușă și vru să se înapozeze. Când trupul ei ferm se învârti, cu desenul perfect rotunjit, în jumătate de cerc a întoarcerii, pentru a treia oară simții că voi iubi, și când revenea obosită, omul îi chinui trupul cu o scrâșnire de dinți.

Alina țipă; apoi își astupă gura și fața cu amândouă mânuțele și brusc, durerea-i devine o frenezie îndelung reținută pe care o cheltui în conturări de șold și țipete scurte.

...Aducându-și aminte, goală încă, pe marginea patului, Alina voia să fie abătută. O îmbrățișai. Ea îmi aruncă o privire de dulce învinuire și arată cu degetul urmele unei feciorii, oricum, ciudate.

Eu privii uimit.

— Dacă ași fi știut, n'ași fi făcut, șopti ea, voind să plângă.

În dreptul oglinzii elipsoide prinsă în perete, de unde o vedeam, eu înodam cu degete calme, cravata și nu găseam nimic de spus. Înceleștasem dinții și nu i-ași mai fi desfăcut. Îmi spusei că n'aveam de ce fi furios de vreme ce modalitatea prin care Alina a socotit să fie a mea, nu privea de cât un orgoliu echivoc. Și cum aceasta scurtă judecată mi se păru îndestulătoare pentru loc și împrejurare, avusei chiar buna dispo-

ziție de a găti iar, cu mâinile mele pe Alina și a spune între timp, o mulțime de glume și de hazuri.

Pe măsura de la căpătâi ceasornicul cel mic al Alinei arată orele cinci; în odae se țesuse amurgul timpuriu al lui Decembrie și cum gândeam că în curând va trebui să ne despărțim, că trupul ei care mă făcea să uit comedia, se va perde în trecut și că voi rămâne iar singur, singur cu imaginea falșă și cu furia — mi se păru că nu era drept s'o învinovățesc pe Alina, când — cine știe — poate eu eram nepricepntul și vinovatul. Și cum Alina, gata de plecare, lăsase storiile de tot, în întunericul care se întinse ca o apă moale și voluptoasă între noi, îi priasei trupul în brațe; și fiindcă mâinile rătăcite deșteptară în creier ecoul proaspăt al loviturii de ciocan, în picioare, acolo, de zid, înțelesei încă odată că peste formele Alinei dalta iubirii mai trecuse...

F. ADERCA

ERTARE ¹⁾

*Cum ai putut, cum ai putut
Să fii atât de rău cu mine,
Neconținut să m'amăgești,
Să-mi spulberi zilele senine?*

*Și tinerețea-mi risipită,
O viață 'ntreagă 'n asteptare,
Nimic să nu te 'nduioșeze,
Să-ți pară vis și aiurare?*

*Să nu-ți reamintești nimica
Dintr'o iubire — atât de-aprinsă,
Să fii nepăsător de toate
Si inima să-ți fie stinsă?"*

*O, sunt atât de obosit,
Pierdut în neagra depărtare...
Și n'am putere nici să plâng,
Doar un cuvânt suspin: ertare!"*

ALEXANDRU T. STAMATIAD

1) Din volumul de poeme *Mărgăritare negre*, apărut de curând.

PULSAȚIE

Cum stau culcată cu obrazu 'n perne
Aud bătându-mi pulsul în ureche
Bătrânul timp, ce 'n goana lui străveche
Trecutul dus în vine mi-l așterne.

Atunci reînoită ca și dânsul
Șatât de spornică în nesfârșire
Imi cern prin sita amintirii plânsul
Și retrăiesc a vieții cucerire...

* * *

...„In paradisul zărilor topite
Adam și Eva îmi trezesc delirul ;
Din carnea mea voi smulge și eu birul
Ca să plătesc a mărului ispite“..

...„In fața cortului stă patriarcul,
Ingrijorat, privește cu mândrie ;—
O rază îi aduce drept solie
Un dor de ducă ce-și întinde arcul“...

...„Apoi sunt Ruth, Booz încovoiate
Să spicuiască firele de grâu,
Pe când durerea clipelor le sbate,
Le curge peste inimi ca un râu“...

...„Dar iată Christul! Innălțat pe cruce
 Iși sângeră mărirea înspre noi,
 Iar noi, cu ochii țintă în gunoi
 Privim cum muchia unui hârb străluce“...

...„Se frâng cuvinte, se 'ncovoiaie arme,
 Inflăcărări se sting, lumină unge,
 Și-un vârf de catedrală mă străpunge
 Cu visu-i înălțat în nori, să-i farme“...

...Se duc trecând, iar lanțul se lungeste...
 ...Bunica—cântă legănând copilul...
 Copilu-s eu, îmi văd acum profilul
 Și viața mea în ochi mi-se-oglindește :

*
 BCU Cluj / Central University Library Cluj

Văd timpul... îmi zâmbește cu mărire :
 „Vei fi și mâine“... în apus scaldată
 Scufund puterea mea învăpăiată
 Și-mi văd copiii duși în cucerire.

In zarea nouă drumul lor e mare
 Și curge tot mai nesecat izvorul
 Ce-i chiamă să-i desvăluiască sborul
 Intr'o pulsație fără de hotare !

ALEXANDRINA SCURTU

EXCELSIOR

*Vibrări nebănuite, virgin și cald fior
Mă fulgeră, sub boarea lascivă a'noptării...
O, sutlet, prins de-apururi în brațele visărit,
Gătește-te: e clipa supremului tău sbor!*

*Năltându-ți vaste aripi în spațiile sumbre,
Te vei svârli pe drumuri de fum—imens bolid;
Vei sparge, furtunatec; al nopții negru zid,
Ca să reverse lumina spre zările de umbre.*

*Vor recădea'n țărână bimererele de eri,
Ca niște lanțuri grele ce ți-au legat avântul;
Și lacrimile tale ce-au înflorit pământul
Vor împietri pe groapa defunctelor dureri.*

*Așa, splendid și rece, vei luneca prin sfere
Acoperind, sub aripi, înguste țării;
Iar din genuni vor crește nocturne armonii,
Psalmodiind ca'n ora solemnelor mistere.*

*Mai sus! Mai sus!... Privește cum în adâncuri pier
Acerbe uri și visuri ce-atât te frământară!
Ci tu, stindard de raze, mai larg te desfășoară
Și flutură-ți lumina, superb, pe culmi de cer!*

VIRGILIU MOSCOVICI

SFINXUL de Hortensia Papadat-Bengescu.

Femeile se spovedesc rar. Literatura scrisă de ele nu e totdeauna feminină. George Sand și George Eliot se ascundeau după pseudo-mine bărbătești, sub cari studiau de preferință suflete de bărbați. Ambele sunt prea puțin femei în întreaga lor operă, masculinizându-se odată cu numele prin cari s'au făcut celebre.

Scriitorii — cu foarte rari excepții — nu au isbutit să cunoască femeea. Literatura lor e falsă. Tainele sufletului femeesc le sunt nepătrunse. Când și când o scriitoare ce rămâne totuș femeie, ni le desvăluie cu discreție, iar uneori cu îndrăsneala unei sincerități ce nu se mai poate reține.

Puterea sexului slab e atunci în primejdie: parte din armele de cucerire și de apărare sunt cunoscute de dușman. De aceea femeile au protestat cu energie la apariția romanului sub formă de jurnal: *L'âge dangereux* al scriitoarei daneze Karinne Mikaelis.

La noi D-na Papadat-Bengescu reprezintă literatura specific feminină: o notă de distincție, de ceva rar și neobicinuit în prea masculina noastră literatură.

Din acest punct de vedere, *Sfinzul*, ultimul d-sale volum e caracteristic. Bucata primă: *Lui Don Juan în eternitate* se deosebește printr'o fecundă și originală concepție a celui mai cântat dar și mai blestemat din toate exemplarele masculinității.

Cei care l'au cântat erau bărbați; ei vedeau în ele maximul însușirilor sexului lor. Cei cari l'au blestemat erau tot bărbați; ei interpretau cu sufletul lor, sufletul femeilor iubite o clipă și apoi părăsite de marele cuceritor.

Nicăeri n'am întâlnit acea înțelegere a lui Don Juan ca un reprezentant unic a tot ce are mai atractiv sexul masculin pentru sexul opus. Nicăiri nu am descoperit acea expansivitate a sufletului femeesc, acea înflorire nouă și fermecătoare a lui în tendința vecinică spre acest prototip al iubirii absorbitoare, desbrăcată de orice prejudecată, ferită de orice blestem, iubire pe care femeea o vrea întreagă, fie numai pentru o clipă. Don Juan e singurul în stare să însemne definitiv deosebirea sexelor și să explice atracțiunea lor vecinică și reciprocă.

Așa trebuia văzut și interpretat Don Juan. Această concepțiune D-na H. Papadat-Bengescu o ferește de vulgaritate printr'un fin procedeu literar. Don Juan, ca prototip, nu poate fi găsit în această lume. Bianca Porporata îi scrie *în eternitate*. Realul se amestecă până la contopire cu visul și se colorează de amintirea iubirilor trecute. Totul se pierde în poezia vapoasă a depărtărilor, în care cuvântul valorează prin rezidurile lui sugestive și mai ales evocative.

Marea vrajă a iubirii e înțeleasă în cele mai mărunte manifestări; ea se arată prin cochetăria caprițioasă tot așa de bine ca și prin mărturisirile și întrebările de curiozitate neașteptată, ambele scăpate din prea plinul sufletului.

Femeea vrea să trăiască pentru iubit căci:

„E mult mai ușor să mori pentru cineva decât să trăiești pentru el“.

Ea pune întrebări fără răspuns:

„Prețuiesc toate femeile ce le aveți cât cea pe care n'ați avut-o?“

Într'un singur rând concentrează o așteptare de veacuri:

„Juan, sceleratul meu favorit, veniseși însfârșit.“

Iată-l pe acest cuceritor:

„Nimic mai frumos ca idealul — cui se potrivește. Nimic mai arât decât să denaturezi un om care are norocul să aibe o natură,

aruncându-i o haină străină pe umeri. Presupune pe Don Juan, îmbrăcat în manta lui Romeo. Ar fi prea largă și prea scurtă”

Iar mai departe spicuiind din acelaș pasagiu:

„Eu știu că Don Juan are fatuitatea unei glorii numerice, că era un mare statistician și de aceea întrebarea mea era inutilă.

„Domnița albă era o femeie mai mult, o cifră”

„Prejudiciile și scrupulele sunt hârtiuțe cu cari el nu-și umple buzunarele”.

Don Juan ar fi răspuns Domniței nu? E mult mai masculin”.

„Cavaler diabolic, îți promit că-mi voi lua un mire al păcatului cu numele tău predestinat.

Și acum din misterele nespovedite tuturor:

„Durerile și sângele sunt triumfătoarea înfrângere a femeii”.

Cochetăria femeii se reduce la amorul de sine:

„Ai văzut tu cum mersul femeii se leagănă mlădiind caprițios, trupul pe resorturile fragede ale încheeturilor? În gestul acela ea se înbește ades pe ea singură”.

Ar merita să fie citate în întregime capitole ca: *Am un amant*, admirabilul *Clar de lună*, poemul în proză *Corbii* de o limpezime de contururi unică în toată opera acestei scriitoare, apoi *Astăzi îmi ești drag* și *Stropiță cu lălele sângerate*.

Amorul, visul, lungile așteptări, rătăcirea întregii tale făpturi sufletesti neînțeleasă de cei cari nu îi cunosc taina, totul orânduit în cadrul unei bătrânești povestiri dintr'o seară de vară într'un orașel mic de provincie, acesta-i materialul și pentru adoua bucată a volumului: *Pe cine a iubit Alisia?*

Întrebarea plutește în aer neresolvată, ca toate întrebările tragice din jurul marilor taine. Amorul e una din acele taine sfinte. Amintirile ce duc la el sunt învăluite în vraja cuvântului-suggestive, imaterial, muzical și încărcat de o bogăție de gânduri și sentimente pe cari se torturează să o cuprindă.

Fraza muzicală ar fi singura în stare să exprime astfel de stări de suflet. În ea pătrund și acele nuanțe vagi, orchestrale pe cari cuvântul nu le poate aduce în conștiința noastră.

La nici unul din scriitorii noștri nu se întâlnește o mai puternică viață interioară.

E surprinzător cum la tot pasul se prind în lumina unui gând limpede și a unei simțiri viu colorate aspecte din viața noastră, cari pentru oricare altul ar trece neobservate.

Tot ce scrie D-na Hortensia Papadat-Bengescu e prea puțin anecdotic. Cei cari caută subiect pretutindeni, ar fi crud înșelați în așteptările lor.

Intellectualitatea rafinată și sufletul nou adequat la nevoile ei superioare sunt cele două caractere distinctive ale *Sfinxului* ca și ale operelor cari l-au precedat.

S'a făcut mare caz de symbolism și poezii s'au luat la întrecere pentru a ne dovedi cu orice preț că el există și în poezia noastră.

E curios cum criticii cari aplaudau noul curent nu observau încă

de la început, că proza D-nei Hortensia Papadat-Bengescu întrupa în ce au mai curat noile tendințe literare.

Inerente noului fel de a scrie reprezentat prin opera de care ne ocupăm sunt și defectele stilistice de cari nici *Sfinxul* nu e scutit.

O frază care e plină de atâtea lucruri nu poate să nu fie torturată. Cuvântul e pus la teasc pentru a dat tot ce poate să iasă din el. Cacofonia, fraza incidentă și îngreunătoare nu sunt evitate.

Ele isvorăsc din acel *trop plein* care se cere revărsat așa cum s'a produs și în clipa în care s'a produs. Cizelarea poate ar strica savoarea și frageziunea lui. Nu ne-am putea închipui pe D-na Bengescu muncindu-și fraza. Personalitatea D-sale ar fi alta. Trebuie o adevărată *inițiere* pentru a trece dincolo de *inaccessibilitatea* acestui stil. Odată intrat în miezul bucatții ești răsplătit prin adevărate revelații. Aceeaș personalitate încărcată, care de multe ori duce la imixtiunea voită a genurilor — nuvelă, impresie, observație psihologică — își găsește o formă de exprimare de o precizie și o claritate uimitoare. Lucrurile minunate ca stil alternează cu obositoare pasagii, adevărate pietre de încercare pentru cititori.

În cea de a treia bucată a volumului: *Romanul Adrianei*, multe din adevărurile afirmațiilor de mai sus, cari de altfel privesc întreaga operă a D-nei H. P-B. își află o confirmare puternică.

Cazul interesant al unei femei superioare, măritată cu un burghez provincial, fuga ei din mediul de care nu se simțea de loc legată, așezarea într'un oraș mare unde se devotază artei și toate aspirațiile spre o viață nouă, găsită numai în urma unei teribile crize, care sfârșește pe cea veche, sunt prinse în farmecul unei povestiri vioae și limpezi și mai ales captivante prin *noutatea* sufletului eroinei.

Acest roman al Adrianei valorează cât cel mai documentat studiu psihologic.

El se înrudește cu cele mai bune familii literare: *Nora* lui Ibsen și până la un punct — iluzia unei iubiri care să-i servească ca pretext la părăsirea mediului în care crescuse — cu *Marșul nupțial* de *Bataille*.

MIHAIL IORGULESCU

A APĂRUT DE

HORTENSIA PAPADAT-BENGESCU

SFINXUL...

Vol. III

Ediția II

A PĂRUT

ANUL II

No. 2

Lectura pentru toți

:: MAGAZIN ILUSTRAT LUNAR ::

SUB DIRECȚIUNEA D-LUI E. LOVINESCU

Sumarul:

BCU Cluj / Central University Library Cluj

- Nedreptățiții și favoriții literaturii** . *E. Lovinescu*
Așteptare (poezie) . . . . . *Alexandrina Scurtu*
Regina Elisabeta (nuvelă) . . . . . *Maiorul Gh. Brăescu*
Povestea Cucului . . . . . *I. Dragoslav*
Civilizația Germană . . . . . *George Cornea*
Povestea noastră (poezie) . . . . . *I. N. Pârvulescu*
Pe Șantier (schiță) . . . . . *Andrei Braniște*
S. M. F. S. F. 300 L (schiță umoristică) *G. M. Vlădescu*

Abonamentele se fac la Librăria ALCALAY & Co.

Lei 36 pentru un an

„ 18 „ șase luni

Prețul unui număr Lei 4.—

EDITURA ALCALAY

A PĂRUT:

E. LOVINESCŪ

CRITICE

VOL. III
EDIȚIA II-a

LEI 10

EDITURA ALCALAY

BCU Cluj / Central University Library Cluj
ULTIMELE NOUȚĂȚI

I. PETROVICI

Amintiri universitare

Prețul 8 LEI